

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования Республики Тыва
"Управление образования" администрации городского округа города
Ак-Довурак
МБОУ СОШ №3 г. Ак-Довурака

РАССМОТРЕНО

Руководитель ШМО

Кара-Сал
Кара-Сал С.Г.
Протокол №1 от «25»
августа 2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Зам.директора по УВР

Сарыглар
Сарыглар Ч.Б.
Протокол № 4 от «25»
августа 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

Хомчику
Хомчику М.Б.
Приказ №193/1 от «26»
августа 2023 г.

РАБОЧАЯ
ПРОГРАММА

учебного предмета

«Родной (тувинский) язык»

для 8 «в» класса основного общего образования
на 2023-2024 учебный год

Составитель: Кужугет Айслу Байыровна,
учитель родного (тувинского) языка и литературы

г. Ак-Довурак-2023

Катаптаашкын – 8 шак.

8 класс – 68 шак

Хыналда болгаш чогаадыкчы ажылдар (хыналда ажыл, эдертиг, чогаадыг, словарьлыг диктант, төлевилел дээш о.ө.) – 12 шак. Теория болгаш практика – 48 шак.

Ажыглаар өөредилге ному: 6-7 кл

1. «Тыва дыл. 6-7 класс». Авторлары: Д.А. Монгуш, К.Б. Доржу. 2001ч.
2. «Тыва дыл. 8-9 класс». Авторлары: М.Д. Биче-оол, Д.А. Монгуш, М.В. Бавуу-Сюрюн, А.К. Ойдан-оол. 2006ч.
3. «Тыва дыл. 8 класс». Авторлары: Е.М. Куулар, Т.Б. Оюн, Ч.А. Сарыглар. 2023ч. ООО Издательство «Офсет» (электроннуг хевири)

Дылдың кезектери	Программа аайы-биле темалар	Шактар саны	Өөреникчилерниң кылыр ажыл-чорудулгазының кол хевирлериниң чижек тайылбыры
Дыл, дыл дугайында ниити	Бүгү делегейниң төрээн дылдар хүнүнүн дугайында.	3	Тыва литературлуг дылдың болгаш оон чоннун амыдыралынга ужур-дузазының дугайында чугаага киржир.

билиглер	Ноябрь 1 – тыва дыл хүнү. Тыва дыл – улустуң аас чогаалының болгаш чечен чогаалының дылы.		«Бүгү делегейниң төрөөн дылдар хүнү» деп темага презентация белеткээр. Тыва дыл хүнүнүн дугайында чугаага киржир, ук байырлалга тураскааткан хана-солунну үндүрер. Демнежип ажылдаар: Тыва дылдың, ооң улустуң аас чогаалыга болгаш тыва чечен чогаалга ужур-дузазының дугайында диалогту тургузар. Хөй-биле кады (коллектив-биле) ажылдаар: дыл дугайында үлегер домактар тывар. «Төрөөн дылывысты кадагалаалыңар!» деп кыйгырыг хевиринге сөзүглел тургузар. Ону классчылары-биле сайгарып чугаалажыр.
	7 класска өөрөнгөн чүүлдеринге катаптаашкын	4	7 класска өөрөнгөн чүүлдерин катаптаар: Кылыг сөзү Наречие. Өтгүнүг сөстөр. Дузалал чугаа кезектери.. Сөзүглел
	Чогаадыг	1	Чогаадыкчы ажыл: «Төрөөн дыл чүге херегил?» деп угаап боданыышкынныг сөзүглел тургузар.
Синтаксис болгаш пунктуация	Сөс каттыжыышкыны. Сөс каттыжыышкынының дугайында билиг. Сөс каттыжыышкынының сөстен болгаш домактан ылгалы. Сөс каттыжыышкыннарының холбажыр аргалары: башкарылга, хамааржылга, каттыжылга. Бөдүүн болгаш нарын сөс каттыжыышкыннары. Сөс каттыжыышкыннарының синтаксистиг сайгарылгазы.	6	Сөс каттыжыышкынын нарын болгаш составтыг сөстөрдөн ылгаап билир. Сөс каттыжыышкыннарының холбажыр аргаларын аңгылаар: башкарылга, хамааржылга, каттыжылга. Өзөк болгаш чагырткан сөстүң аразында холбаазын тодарадыр. Башкарылга, хамааржылга, каттыжылга холбаазы-биле каттышкан сөстөрниң уткалыг харылзааларын ылгаар. Сөс каттыжыышкыннарының синтаксистиг сайгарылгазын кылыр. Өөредилге номунда материалдарның ниити сайгарылгазынга киржир, мергежилгелерниң онаалгаларын күүседир. Хөй-биле кады (коллектив-биле) ажылдаар: аңгы-аңгы холбааларлыг сөс каттыжыышкыннарын тургузар. Демнежип ажылдаар: бөдүүн болгаш нарын сөс каттыжыышкыннарын ылгаар. Бөлүк аайы-биле ажылдаар: сөс каттыжыышкыннарының синтаксистиг сайгарылгазын кылыр.
	Катаптаашкын	1	Алган билиглерин катаптаар.

	Хыналда ажыл	1	Алган билиглерин бадыткаар. Немелде онаалгаларны күүседир.
	Бөдүүн домак. Домактың чугула кежигүннери.	1	<p>Ийи чугула кежигүннүг домактарны танып тывар. Домакка чугаа кезектериниң туружун сактып алып. Демнежип ажылдаар: Кол сөс биле сөглекчини танып тывар, оларның кандыг чугаа кезектери-биле илереттинерин тодарадыр. Бөлүк аайы-биле ажылдаар: Сөглекчиниң хевирлерин аңгылаар болгаш оларны домакка ажыглаар: кылыг сөстүг бөдүүн, кылыг сөстүг составтыг, ат сөстүг составтыг. Сөглекчиниң составында модальдыг сөстөрни таныыр. Сөглекчиниң составында модальдыг сөстөрниң дузазы-биле кижиниң дыңнап турары болуушкунга хамаарылгазын (бүзүрээнин, бадыткаанын, чигзингенин, даап бодаанын) илередир. Демнежип ажылдаар: Делгеренгей эвес бөдүүн домактарны сөзүглелден тывар. «Домактың чугула кежигүннери» деп төлевилелден тургузар. Домактың синтаксистиг сайгарылгазын кылыр.</p>
	<p>Немелде. Дорт болгаш доора немелделер, оларның илереттинери. Тодарадылга болгаш капсырылга, оларның илереттинери.</p> <p>Байдалдар, оларның утка аайы-биле бөлүктери: үениң, туруштуң, кылдыныг аргазының, чылдагаанның болгаш сорулганың, хемчегниң байдалдары. Байдалдарның илереттинери.</p> <p>Домактың синтаксистиг сайгарылгазы.</p>	3	<p>Домактың ийиги черге кежигүннериниң дугайында чугаага киржир. Сөзүглелде домактардан делгеренгей домактарны танып тывар. Домактың ийиги черге кежигүннерин аңгылап тывар онаалгаларлыг мергежилгелерни күүседир: (дорт болгаш доора немелделер, тодарадылга болгаш капсырылга; үениң, туруштуң, кылдыныг аргазының, чылдагаанның болгаш сорулганың, хемчегниң байдалдарын), оларның кандыг чугаа кезектери-биле илереттинерин сайгарар. Демнежип ажылдаар: Делгеренгей домактарны танып тывар; делгеренгей эвес домакты ийиги черге кежигүннери-биле делгередир. Бөлүк аайы-биле ажылдаар: Делгеренгей домактарны тургузар; төрөөн дылынга бодалын шын, харылзаалыг болгаш</p>

		<p>чиге илередир. Домакты тургузуп тура, ында сөстөрнүн туружун сагыыр.</p> <p>Өөредилге номунда материалдарының ниити сайгарылгазынга киржир, мергежилгелернүн онаалгаларын күүседир.</p> <p>Бот ажылдаар: Байдалдарны бөлүктээр, оларны таблицага чижектери-биле көгүзер.</p> <p>Ийиги черге кежигүннеринге онаалгаларлыг карточкаларны кылыр.</p> <p>Делгеренгей домактын синтаксистиг сайгарылгазын кылыр.</p>
Хыналда ажыл	1	Алган билиглери бадыткаар. Немелде онаалгаларны күүседир.
<p>Чаңгыс составтыг (чугула кежигүннүг) домактар.</p> <p>Чаңгыс составтыг домактар дугайында билиг.</p> <p>Чаңгыс составтыг домактарның хевирлери.</p> <p>Сөглекчи хевирлиг чаңгыс составтыг домактар.</p> <p>Тодаргай арынның домак. Тодаргай эвес арынның домак. Арын чок домактар.</p> <p>Кол сөс хевирлиг чаңгыс составтыг домактар. Ат домактары.</p> <p>Чаңгыс составтыг бөдүүн домактарның сөзүглел тургузарынга уjur-дузасы.</p> <p>Чаңгыс составтыг домактарның синтаксистиг сайгарылгазы</p>	4	<p>Чаңгыс чугула кежигүннүг домактар дугайында чугаага киржир.</p> <p>Демнежип ажылдаар: Чаңгыс чугула кежигүннүг домактарның хевирлерин аңгылаар: сөглекчи хевирлиг (тодаргай арынның домак, тодаргай эвес арынның домак, арын чок) болгаш кол сөс хевирлиг (ат домаа) чаңгыс чугула кежигүннүг домактар.</p> <p>Чаңгыс чугула кежигүннүг домактар кирип турар сөзүглелдер тургузар.</p> <p>Бөлүк аайы-биле ажылдаар: Чаңгыс чугула кежигүннүг домактарның сайгарылгазын кылыр, чечен чогаалдан оларның чижектерин тывар.</p> <p>Чаңгыс чугула кежигүннүг домактарның синтаксистиг сайгарылгазын кылыр.</p> <p>Сюжеттиг чурук-биле ажылдаар. Уткалыг, дес-дараалашкак домактардан тургустунган сөзүглелди чогаадыр.</p> <p>Чаңгыс чугула кежигүннүг домактарны ажыглап тургаш, «Мээн өрээлим» деп темага чогаадыг-чурумалды бижиир.</p> <p>Орфографтыг болгаш пунктуастыг нормаларны сагыыр.</p> <p>Словарьлыг диктантыны бижиир.</p>
Катаптаашкын	1	Өөрөнгөн темаларын катаптаар.
Чогаадыг	1	
Чаңгыс аймак кежигүннерлиг домактар.	6	Мергежилгелерни күүседир. Схема ёзугаар бердинген

	<p>Чаңгыс аймак кежигүннерниң илереттинери.</p> <p>Чаңгыс аймак кежигүннерниң холбажыр аргалары.</p> <p>Чаңгыс аймак кежигүннерлиг домактарга түңнекчи сөстөр болгаш оларга бижик демдектери.</p> <p>Чаңгыс аймак болгаш чаңгыс аймак эвес тодарадылгалар, оларга бижик демдектери.</p> <p>Домактың чаңгыс аймак кежигүннер дузазы-биле нарынчыттынары.</p>		<p>домактарны сайгарар.</p> <p>Демнежип ажылдаар: Чаңгыс аймак кежигүннерниң кандыг чугаа кезээ-биле илереттингенин тодарадыр.</p> <p>Бөлүк аайы-биле ажылдаар: Чаңгыс аймак кежигүннер-биле нарынчыттынган домактарны танып тывар, бижик демдектерин сагыыр. Чаңгыс аймак кежигүннерниң каттыжар аргаларын тодарадыр: үн аяны азы чагырыштырбас эвилелдер.</p> <p>Хөй-биле кады (коллектив-биле) ажылдаар: Чаңгыс аймак кежигүннерниң түңнекчи сөстөрүн тывар болгаш бижик демдектерин сагыыр. Чаңгыс аймак болгаш чаңгыс аймак эвес тодарадылгаларны аңгылаар, бижик демдектерин сагыыр. Домактың чаңгыс аймак кежигүннер дузазы-биле нарынчыттынарын тайылбырлаар.</p> <p>Өөредилге номунда материалдарның ниити сайгарылгазынга киржир, мергежилгелерниң онаалгаларын күүседир.</p>
	Катаптаашкын	1	Өөрөнгөн темаларын катаптаар.
	Хыналда ажыл	1	Алган билиглерин бадыткаар. Немелде онаалгаларны күүседир.
	<p>Адалга дугайында билиг. Делгеренгей болгаш делгеренгей эвес адалгалар.</p> <p>Адалганың интонациязы: домактың мурнунга, ортузунга болгаш соонга.</p> <p>Адалгаларны тускайлаары.</p>	3	<p>Өөредилге номунда материалдарның ниити сайгарылгазынга киржир, мергежилгелерниң онаалгаларын күүседир.</p> <p>Адалгалыг домактарны тургузар.</p> <p>Демнежип ажылдаар: Адалгалыг домактарга интонацияны өөрөнип көөр; сөзүглелде адалгалыг домактарны сактып чугаалаар, удур-дедир хынажыр.</p> <p>Домакта адалгаларны тускайлаар онаалгалыг мергежилгелерни күүседир.</p>
	<p>Кириилде сөстөр.</p> <p>Кириилде домактар.</p> <p>Кириилде сөстөр болгаш кириилде домактарлыг домактарга интонацияның ужур-дузазы.</p>	4	<p>Өөредилге номунда материалдарның ниити сайгарылгазынга киржир, мергежилгелерниң онаалгаларын күүседир.</p> <p>Кириилде сөстөр болгаш кириилде домактарлыг домактарны чогаадыр, оларны сөзүглел тургузарына ажыглаар.</p>
	Катаптаашкын	1	Өөрөнгөн темаларын катаптаар.

	Хыналда ажыл	1	Алган билиглерин бадыткаар. Немелде онаалгаларны күүседир.
	<p>Нарынчылтынган домактар дугайында билиг.</p> <p>Домактын делгеренгей кезигүннер-биле нарынчылтынары, оларга бижик демдектери.</p> <p>Причастиелиг бөлүглелдер-биле илереттинген делгеренгей тодарадылгалар-биле домактын нарынчылтынары.</p> <p>Причастиелиг бөлүглелдер-биле илереттинген делгеренгей байдал-биле домактын нарынчылтынары.</p> <p>Чогаадыг</p> <p>Деепричастиелиг бөлүглелдер-биле илереттинген делгеренгей кезигүннер-биле домактын нарынчылтынары.</p> <p>Деепричастиелиг бөлүглелдер-биле илереттинген делгеренгей кезигүннерлиг домактарга бижик демдектери.</p> <p>Деңнелгелиг бөлүглелдер-биле илереттинген делгеренгей кезигүннер-биле домактын нарынчылтынары.</p> <p>Домактын адалгалар-биле нарынчылтынары.</p> <p>Домактын киирилде сөстөр болгаш киирилде домактар-биле нарынчылтынары, оларга бижик</p>	12	<p>Өөредилге номунда материалдарның ниити сайгарылгазынга киржир, мергежилгелерниң онаалгаларын күүседир.</p> <p>Демнежип ажылдаар: Домактын нарынчылтынар аргазын тодарадыр.</p> <p>«Нарынчылтынган домактарның бөдүүн домактан ылгалы» деп темага дыңнадыг белеткээр.</p> <p>Демнежип ажылдаар: Нарынчылтынган домактарны танып тывар, оларны чогаадыр.</p> <p>Бөлүк аайы-биле ажылдаар: Причастиелиг, деепричастиелиг бөлүглелдер-биле нарынчылтынган домактарны танып тывар, оларны чогаадыр.</p> <p>Деңнелгелиг бөлүглелдер-биле , делгеренгей болгаш делгеренгей эвес адалгалар-биле, киирилде сөстөр, киирилде домактар-биле нарынчылтынган домактарны сайгарар онаалгалыг мергежилгелерни күүседир.</p> <p>Нарынчылтынган домактарның синтаксистиг сайгарылгазын кылыр.</p> <p>Эдертигни бижиир.</p> <p>Хөй-биле кады (коллектив-биле) ажылдаар: Улустуң хөөмейжизиниң дугайында сөзүглелди номчуур. Оон дугайында чугаага киржир. Ук сөзүглелге нарынчылтынган домактарны немеп бижиир, эде тургузар.</p> <p>Нарынчылтынган домактарны чечен чогаал сөзүглелдеринден тывар. Оларны аас болгаш бижимел чугаага ажыглаар.</p> <p>Нарынчылтынган домактарга бижик демдектерин болгаш үн аянын сагыыр.</p>

	демдектери. Нарынчиттыңан домактарның сөзүглел тургузарыңга ужур-дузазы. Нарынчиттыңан домактарның синтаксистиг сайгарылгазы. Нарынчиттыңан домактарга катаптаашкын		
	Хыналда ажыл	1	Алган билиглерин бадыткаар. Немелде онаалгаларны күүседир.
	Чогаадыг	1	
Чугаа, чугаалажып харылзажыры болгаш чугаа культуразы	Монолог-чурумал Монолог-угаап боданыышкын Монолог-тоожуушкун. Эртем-шинчилел ажылы – монологтуң бир хевири Диалог	5	Монологтуң хевирлериниң дугайында чугааны чорудар. Башкызы-биле улуг эвес эртем-шинчилел ажылын чорудар, ооң дугайында дыңнадыгны белеткээш, улус мурнунга чугаалаар. Демнежип ажылдаар: Диалогту тургузар, өске өөреникчилерниң тургусканы диалогтуң шынарын үнелеп, бодунуң бодалын илередир.
	Чогаадыг	1	
	Чыл төнчүзүнде түңнел катаптаашкын Сөс каттыжыышкыны. Бөдүүн домак. Нарынчиттыңан бөдүүн домактар	3	Тус-тузунда тема аайы-биле демнежип, хөй-биле кады (коллектив-биле), бөлүк аайы-биле болгаш бот ажылдаар.
	Хыналда ажыл	1	Алган билиглерин бадыткаар. Немелде онаалгаларны күүседир.
		68шак	

